

## МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.543.624.02:339.564:[005.342:502](477):061.1ЄС

DOI dx.doi.org/10.30970/vir.2018.44.0.9438

### ВПЛИВ УГОДИ ПРО ЗОНУ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З ЄС НА ЕКОЛОГО-ІННОВАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ВИРОБНИКІВ-ЕКСПОРТЕРІВ

Ігор Грабинський, Наталія Горін

*Львівський національний університет імені Івана Франка,  
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000, тел. +38(032)239-47-81,  
e-mail: ihor.hrabynskyi@lnu.edu.ua, nataliya.horin@lnu.edu.ua*

У статті оцінено структуру українського експорту до ЄС та окреслено проблеми і можливості, відкриті для вітчизняних виробників-експортерів під впливом Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС. Вказано, що сама лібералізація умов торгівлі не надає можливості українським експортерам вільного виходу на ринок ЄС; Україна повинна прийняти регулятивні норми законодавства ЄС.

Визначено причини зростання інтенсивності торгівлі України з ЄС, серед яких відміна мит, переорієнтація торговельних потоків з РФ на ЄС, зростання купівельної спроможності в ЄС та її спад внаслідок економічної кризи в Україні. Особливий наголос зроблено на поступі у виконанні технічних та екологічних вимог ЄС.

Визначено, що Україна має найнижчий рівень екологічної інноваційності порівняно з країнами-членами ЄС. Тому з огляду на негативну структуру вітчизняного експорту та на технічні регламенти ЄС, необхідним є терміновий перехід на глибокий еколого-інноваційний розвиток експортних галузей.

Проаналізовано впровадження еколого-інноваційних проектів та технологій українськими виробниками в розрізі малих, середніх та великих підприємств. Аналіз показує, що еколого-інноваційна діяльність українських підприємств прямо залежить від їхнього розміру: великі підприємства володіють більшими коштами, виробляють більшу кількість продукції, частіше зацікавлені у виході на європейський ринок, а відтак мають більше можливостей і потреб відповідати технічним (екологічним) вимогам ЄС.

Зроблено висновки, що Угода про ЗВТ повинна стати додатковим стимулом для еколого-інноваційної діяльності українських виробників-експортерів через необхідність підтвердження відповідності їхньої продукції європейським стандартам якості, критеріям екологічного виробництва. Виділено бар'єри на шляху еколого-інноваційної активності підприємств, зокрема відсутність капіталу, мотивації, знань, досвіду, технічних знань, недостатня співпраця між науково-дослідницькими установами і підприємствами, несприятливе політичне, інформаційне та соціальне середовище, корупція.

**Ключові слова:** еколого-інноваційна діяльність; виробники-експортери; екологічні інновації; Угода про асоціацію України з ЄС; Угода про зону вільної торгівлі України з ЄС.

**Постановка проблеми.** Понад два десятиліття Україна у стратегіях свого розвитку на офіційному рівні декларувала прагнення до європейської інтеграції. З 2007 року велися переговори з країнами-членами ЄС про підписання нового документа, який замінив би діючу на той час Угоду про партнерство і

співробітництво України з ЄС та з допомогою якого можна було б досягти у відносинах ЄС та України політичної асоціації та глибокої економічної інтеграції. Таким документом стала Угода про асоціацію України з ЄС, яка набула чинності з 1 вересня 2017 року.

Варто зазначити, що економічна частина Угоди, а саме Розділ IV, який стосується створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВ ЗВТ) між Україною та ЄС, почала застосовуватися набагато швидше – з 1 січня 2016 року, а режим автономних торговельних преференцій ЄС для України, в рамках якого українським експортерам надавався доступ до ринку ЄС на умовах ПВ ЗВТ – з 3 квітня 2014 р. То ж вітчизняні виробники, які орієнтувалися на ринок ЄС, фактично мали додатковий час на підготовку до вимог та правил ЄС. А це є особливо важливим з огляду на те, що сама лібералізація умов торгівлі: скасування торговельних бар'єрів, особливо імпорتنих тарифів, а відтак і отримання легшого доступу до внутрішнього ринку ЄС, який відзначається не лише високим рівнем споживання, але й конкуренції, не надає можливості українським експортерам вільного виходу на ринок ЄС. Україна повинна прийняти близько 60 % регулятивних норм законодавства ЄС, серед яких положення, що стосуються технічних, санітарних, фітосанітарних, митних та екологічних норм. Саме перехід на єдині правові, організаційні, фінансово-економічні засади щодо здійснення екологічного контролю якості продукції відповідно до норм та правил ЄС є чи не найбільшою проблемою як для українських органів влади, так і для виробників-експортерів. Наприклад, Директива 2014/24 ЄС передбачає необхідність встановлення стандартів підтвердження якості продукції, робіт та послуг, методів управління господарською діяльністю, критеріїв екологічного виробництва; інтеграцію екологічних стандартів та вимог до виконавців контрактів або до продукції; стандартів підтвердження якості продукції та міжнародних стандартів маркування продукції, вимог та методів визначення вартості закуплених товарів, робіт та послуг з розрахунку їх повного життєвого циклу та додаткових витрат на екологічні, соціальні та технологічні наслідки використання відповідної продукції [5]. Для виконання цих вимог необхідно на державному рівні впроваджувати заходи щодо стимулювання та підтримки еколого-інноваційних проектів, стимулювання еколого-інноваційної діяльності виробників-експортерів, розвивати науково-прикладні дослідження в екологічного спрямування в інноваційних галузях економіки, що потребує значних витрат коштів та часу.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** В українській науці досліджень проблем європейської інтеграції України, зокрема в частині Угоди про асоціацію України з ЄС присвячено праці В. Андрійчука [1], І. Бураковського [2], В. Гейця [3;4], В. Мовчан [2], В. П'ятницького [7] та інших. Вченими аналізуються можливості, які надає Україні зона вільної торгівлі з ЄС, оцінюються її наслідки для українських виробників. Так, О.Шнирков наголошує на тому, що основними перешкодами у торгівлі промисловими товарами з ЄС є саме технічні бар'єри [8]. Однак, поза увагою часто залишаються питання екологічної складової цих

бар'єрів, тому необхідні дослідити вплив ЗВТ України з ЄС на розвиток еколого-інноваційної діяльності українських виробників, ціллю яких є вихід на ринок ЄС. Тим паче, що на важливість впровадження екологічних інновацій у розвитку бізнесу вказує низка зарубіжних вчених, серед яких Я. Гойнік [13], Є. Горбач [14], Р. Кемп [19], К. Реннінгс [14].

**Формування завдань та цілей статті.** Головною метою статті є визначити та оцінити рушійні сили і стимули, які сприяють еколого-інноваційній діяльності українських виробників-експортерів на етапі реалізації Угоди про зону вільної торгівлі (ЗВТ) України з ЄС.

У торгівлі України з ЄС переважають сировинні товари та товари з низькою доданою вартістю: найбільшу частку – 32,2 % від загального обсягу експорту – становить продукція аграрного сектору, недорогоцінні метали та вироби з них – 21,4 %, у т.ч. чорні метали та вироби з них – 20,2 %, механічні та електричні машини – 14,2 % [6]. Така товарна структура зумовлює виділення ключових завдань дослідження: якою мірою і в якому напрямку буде розвиватися еколого-інноваційна діяльність національних виробників під впливом Угоди про ЗВТ України з ЄС; в яких секторах економіки найактивніше будуть впроваджуватися еколого-інноваційні проекти та технології; які бар'єри та рушійні сили постануть на їхньому шляху.

**Виклад основного матеріалу.** Європейський Союз є найбільшим торговельним партнером України – у 2017 році його частка у вітчизняному експорті становила 40,5 %, в імпорті – 41,9 % [6]. Потрібно відмітити позитивну динаміку частки ЄС в українському експорті: так, у 2015 році вона становила майже 30 %, а у 2016 році – 37 %.

Серед причин зростання інтенсивності торгівлі України з ЄС можна виділити наступні:

- відміна мит і надання тарифних квот українським експортерам на ринку ЄС в рамках ЗВТ;
- переорієнтація торговельних потоків внаслідок військових дій РФ в Україні;
- зростання купівельної спроможності в ЄС та її спад внаслідок економічної кризи в Україні;
- розширення експортного асортименту та виходу нових виробників-експортерів на ринки ЄС внаслідок поступу у виконанні технічних та екологічних вимог ЄС.

З іншого боку, частка експорту до України у загальному обсязі експорту ЄС складає лише 1 % [11], що надзвичайно мало. Крім того, цей показник залишається незмінним протягом останніх п'яти років, що свідчить про обмежений вплив лібералізації в рамках ЗВТ на експорт ЄС. Тут варто відзначити, що, по-перше, українські середні митні ставки щодо товарів аграрного сектору з ЄС, були нижчими порівняно зі ставками ЄС і становили 11 %, а у випадку імпорту решти товарів з ЄС митні навантаження були ще меншими, а, по-друге, Україною застосовувалася невелика кількість нетарифних

бар'єрів, відміна яких теж не відіграла суттєвої ролі для європейських експортерів.

Найбільшими бар'єрами в доступі до українського ринку є [12]:

- корупція;
- проблеми з переплатою податку на додану вартість (ПДВ);
- відсутність доступу до кредитів;
- дуже складна бюрократична система;
- нестабільний курс української валюти.

Належне функціонування зони вільної торгівлі залежить від багатьох факторів, в першу чергу від того, чи Україна на практиці реалізує передбачені в Угоді регулятивні норми та правила ЄС, виконуючи її положення [21].

З проведеного раніше аналізу конкурентоспроможності України на ринках ЄС [15, с. 91–93] впливають невтішні тенденції та висновки:

- Україна протягом 10 років втратила більшість своїх порівняльних переваг і невідкладно потребує покращення структури експорту;
- Україна постачає на ринок переважно сировину і є значним споживачем готової продукції, що призводить до гальмування швидкого технологічного та інноваційного розвитку, поглиблює технологічну відсталість;
- для України лібералізація ринків може призвести до зростання імпорту, який зараз стримується зменшенням приватного споживання.

Одним із шляхів подолання негативної структури вітчизняного експорту є терміновий перехід на глибокий інноваційний розвиток експортних галузей, більше того, зважаючи на технічні регламенти ЄС, запроваджені інноваційні технології та проекти повинні відповідати також екологічним вимогам і правилам. Адже невиконання українськими виробниками вимог європейських технічних, санітарних та фітосанітарних норм на сьогодні є найбільшою проблемою при виході на європейський ринок.

Згідно з Індексом екологічної ефективності (Environmental Performance Index – EPI), в 2016 році Україна зайняла 44 місце з 180 країн, хоча слід відзначити майже двократне підняття вгору – з 95 позиції у 2014 році [10].

Загалом у порівнянні з країнами-членами ЄС Україна має найнижчий рівень екологічної інноваційності (рис.1). Для прикладу, Німеччина посідає 4-ту позицію, а Польща – 27-му.

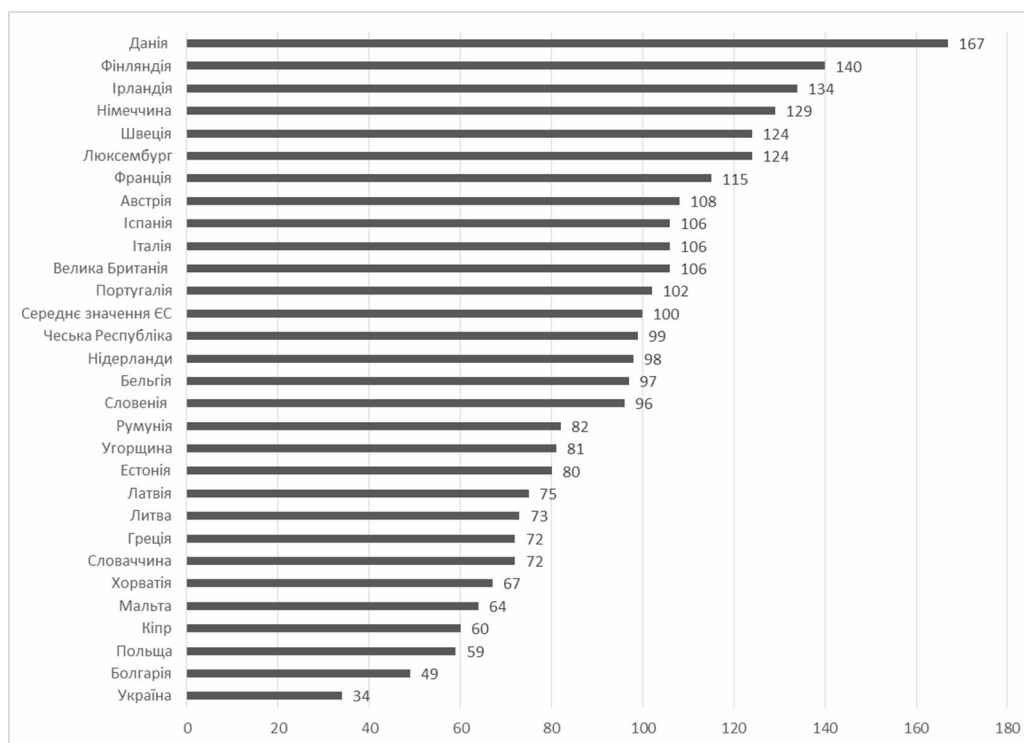


Рис. 1. Індекс екологічної інноваційності для ЄС-28 та України, 2015 рік; [17].

Низькі місця України в різних рейтингах еколого-інноваційності пояснюються низьким рівнем досліджень та розробок у цій сфері, а також постійним браком фінансування та інвестицій в екологічні технології. Як свідчить практика, еколого-інноваційна діяльність підприємств фінансується переважно з їхніх власних джерел (85 %) і лише незначні кошти (0,7 %) виділяються з державного і місцевих бюджетів, недоступним залишається і кредитування еколого-інноваційних проєктів (частка в загальному обсязі фінансування – 0,8 %), інвестиції, як внутрішні, так й іноземні, у цю сферу також незначні – 1,3 % [20].

Загалом, аналіз показує, що еколого-інноваційна діяльність українських підприємств прямо залежить від їхнього розміру [16]: великі підприємства володіють більшими коштами, виробляють більшу кількість продукції, частіше зацікавлені у виході на європейський ринок, а відтак мають більше можливостей і потреб відповідати технічним (екологічним) вимогам ЄС.

*Таблиця 1*

Кількість підприємств, які впроваджували екологічні інновації за причинами,  
% від кількості інноваційно активних підприємств

Розмір підприємства	Існуючі екологічні норми	Існуючі екологічні податки, збори чи мита	Екологічні нормативи або податки, які очікуються у майбутньому	Державні гранти, субсидії або інші фінансові стимули для екологічних інновацій	Поточний або очікуваний ринковий попит на екологічні інновації	Покращення корпоративної репутації	Добровільні дії або ініціатива щодо екологічної передової практики у галузі	Висока вартість енергії, води або матеріалів	Зовнішні витрати для державних закупівель
Загалом	12,4	7,2	3,7	1,3	3,7	5,2	6,2	15,8	5,2
Малі	3,5	3,5	1,8	0,0	0,0	0,0	0,0	3,5	1,8
Середні	8,8	8,8	3,5	0,0	1,7	1,7	1,7	8,8	1,7
Великі	21,1	19,3	8,7	1,7	1,7	10,5	7,0	21,1	10,5

Джерело: розроблено авторами за даними Державної служби статистики України

Як видно з таблиці 1, найважливішими стимулами еколого-інноваційної активності українських підприємств є ті, які мають або фінансовий, або регулятивний вплив на їхню діяльність:

- 1) висока вартість енергії, води або матеріалів;
- 2) існуючі екологічні норми;
- 3) існуючі екологічні податки, збори чи мита.

Таблиця 2

Розподіл підприємств за видами впроваджених екологічних інновацій за розміром підприємств, % від кількості інноваційно активних підприємств

Розмір підприємства	Кількість підприємств, які впроваджували екологічні інновації	У тому числі:											
		під час виробництва товарів і послуг на підприємстві	з них з метою:						в процесі використання товарів чи послуг кінцевим споживачем	зменшення споживання енергії або вуглецевого сліду	з них через:		
			зменшення обсягу матеріалів, води, енергії або вуглецевого сліду на одиницю продукції	зменшення рівня шуму, забруднення ґрунту, води чи повітря	заміни частини матеріалів на менш забруднюючі або небезпечні	заміни частини викопних джерел енергії на відновлювані	забезпечення рециркуляції відходів, води, матеріалів	зменшення рівня шуму, забруднення ґрунту, води чи повітря			полегшення утилізації продукції після використання	подовження терміну використання виробу шляхом виробництва більш міцних виробів	
Всього	33,3	22,5	11,4	11,0	7,3	1,1	6,5	13,3	10,2	6,8	3,1	3,4	
Малі	3,5	3,5	3,5	0,0	1,8	0,0	3,5	3,5	3,5	1,8	1,8	0,0	
Середні	8,8	8,8	7,0	5,2	3,5	0,0	5,2	5,2	3,5	3,5	3,5	1,8	
Великі	21,1	19,3	17,5	10,5	14,0	3,5	11,3	17,5	14,0	12,3	7,0	5,2	

Джерело: [20].

Як видно з таблиці 2, найчастіше виробниками впроваджуються ті еколого-інноваційні проекти, метою яких є або зменшення чи мінімізація фінансових витрат підприємства (інновації, пов'язані із зменшенням обсягу матеріалів або води на одиницю продукції, зменшенням споживання енергії або вуглецевого сліду), або уникнення існуючих податків та штрафів, впровадивши нові технології, які відповідають регулятивним екологічним нормам (інновації, пов'язані із зменшенням рівня шуму, забруднення ґрунту, води чи повітря, заміною частини матеріалів на менш забруднюючі або небезпечні).

Загалом українські виробники стають все більше зацікавлені у реалізації нових технологій та інновацій, в тому числі тих, які відповідають екологічним вимогам ЄС.

Для структурованого виділення чинників, які негативно впливають на еколого-інноваційну активність українських підприємств, ми скористалися групуванням, поданим у праці П. Альмодовара, А. Вербеке та О. Родрігеса-Руїза [9, с. 163]:

1) відсутність мотивації – рівень мотивації може збільшуватися або зменшуватися залежно від можливостей підприємства отримати дохід, реалізувати ідеї тощо;

2) відсутність капіталу – еколого-інноваційні проекти, як правило, є довгостроковими та дорогими;

3) відсутність знань та досвіду – підприємства, яким не вистачає знань та вмінь у впровадженні екологічних інновацій, не можуть бути високо конкурентоспроможними на ринку.

Окрім цього, бар'єрами на шляху еколого-інноваційної діяльності українських виробників є:

- недостатній доступ до технічних знань або його відсутність [18, с. 4];
- недостатня співпраця між науково-дослідницькими установами, фінансово-кредитними та промисловими компаніями;
- відсутність сприятливого політичного, інформаційного та соціального середовища для екологічних інновацій;
- високий рівень хабарництва та корупції.

**Висновки.** З проведеного дослідження можна зробити висновок, що Угода про асоціацію України з ЄС, особливо в частині Угоди про ЗВТ, повинна стати додатковим стимулом еколого-інноваційної діяльності українських виробників-експортерів через необхідність підтвердження відповідності їхньої продукції європейським стандартам якості, критеріям екологічного виробництва. Інтеграція екологічних стандартів та вимог ЄС у вітчизняний економічний простір призведе до активізації виходу виробників на європейський ринок, що забезпечить зростання експорту, покращить його структуру в бік інноваційності та збільшить частку продукції з високою доданою вартістю та високотехнологічної продукції.

Однак, потрібно зауважити, що для еколого-інноваційних проектів характерним є високий ризик інвестування та довгоочікуваність. Тому без державних програм підтримки тут не обійтися, причому вони повинні бути спрямовані не лише традиційно на фінансову підтримку, а й на просвітницьку діяльність, промоцію та поширення інформації про економічні переваги в результаті впровадження екологічних інновацій; посилення співпраці науково-дослідних установ з виробниками-експортерами; забезпечення належного політичного, інформаційного та соціального середовища для поширення екологічних інновацій.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрійчук В. Г. Вплив Угоди про асоціацію між Україною та ЄС на митно-тарифне регулювання і зовнішньоторговельний режим сторін / В. Г. Андрійчук, І. І. Іванов // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2014. – № 13. – С. 4–15.
2. Економічна складова Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління / за ред. І. Бураковського та В. Мовчан. – Київ : «Альфа-ПК», 2014. – 140 с.
3. Можливості і застереження щодо наслідків уведення в дію положень Угоди про асоціацію між ЄС та Україною / за ред. В. М. Гейця. – КЖДУ «Ун-т економіки та прогнозування НАН України», 2013. – 98 с.
4. Оцінка впливу Угоди про асоціацію / ЗВТ між Україною та ЄС на економіку України : [наукова доповідь] / за ред. В. Гейця, Т. Осташко, Л. Шинкарук ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – Київ, 2014. – 102 с.



5. План заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони / Постанова КМУ № 1106 від 25 жовтня 2017 р. «Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF#n10>.
6. Стан зовнішньоекономічних відносин із країнами Європейського Союзу у 2017 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Хейліер М. Торгівля з ЄС в рамках поглибленої та всеосяжної угоди про вільну торгівлю / М. Хейліер, В. Пятницький. – Київ : Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, 2013. – 18 с.
8. Шнирков О. О. Співробітництво України та ЄС у сфері технічного регулювання / О. О. Шнирков // Actual problems of international relations. – 2015. – № 126. – Ч. 1. – С. 136–144.
9. Almodovar P. Internationalization of small and medium-sized family enterprises: The role of human asset quality / P. Almodovar, A. Verbeke, O. Rodrigues-Ruiz // Journal of Leadership and Organizational Studie. – 2016. – № 23(2). – P. 162–174.
10. Environmental Performance Index [Electronic resource]. – Access mode : <http://epi.yale.edu/data>.
11. Eurostat Comext – Statistical regime 4 [Electronic resource]. – Access mode : <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.
12. Furman B. Umowa stowarzyszeniowa między Unią Europejską a Ukrainą [Electronic resource]. / B. Furman. – Access mode : <http://www.handelmiedzynarodowy.info/kompedium-eksportera/umowa-stowarzyszeniowa-miedzy-unia-europejska-a-ukraina>.
13. Hojnik J. Drivers of and barriers to eco-innovation: a case study / J. Hojnik, M. Ruzzier // International Journal of Sustainable Economy – 2016. – № 8(4). – Режим доступу : <https://www.inderscienceonline.com/doi/pdf/10.1504/IJSE.2016.079433>.
14. Horbach J. Determinants of eco-innovations by type of environmental impact: The role of regulatory push/pull, technology push and market pull. / J. Horbach, C. Rammer, K. Rennings // Ecological Economics. – 2011. – № 78. – P. 112–122.
15. Horin N. Competitiveness of the Ukrainian Agri-Food Sector in the EU Market under the EU-Ukraine Free Trade Agreement / N.Horin, J.Krzyzanowski // Problems of World Agriculture. Journal of Warsaw University of Life Sciences. – 2016. – Vol. 16. – №.1. – P. 85–94.
16. Hrabynskyi I. Logit and Probit Analysis of Export Behaviour and Eco-Innovation Activity of Enterprises under Globalization: Evidence from Ukraine / I. Hrabynskyi, N. Horin, L. Ukrayinets // Globalization and Its Socio-economic Consequences. – 2017. – Vol. 2. – P. 709–716.
17. Hrabynskyi I. Barriers and Drivers to Eco-innovation: Comparative Analysis of Germany, Poland and Ukraine / I. Hrabynskyi, N. Horin, L. Ukrayinets // Economic and Managerial Spectrum. – 2017. – Vol. XI. – Issue 1. – P. 13–24.
18. Jakobsen S. Comparing the innovation process in environmental and non-environmental firms: A look at barriers to innovation. / S. Jakobsen, T.Clausen // DRUID Society Conference 2014, June 16–18. – Copenhagen : CBS, 2014. – 26 p.
19. Kemp R. Ten themes for eco-innovation policies in Europe / R.Kemp // [Online]. Surveys and Perspectives Integrating Environment and Society. – 2011. – № 4(2). – Режим доступу : <https://sapiens.revues.org/1169>.
20. Scientific and Innovation Activities of Ukraine (2017). Statistical Yearbook. – Kyiv : State Statistics Service of Ukraine, 2017. – 257 p.
21. Ukraina w strefie wolnego handlu [Electronic resource]. // Rzeczpospolita. – 2016. – 01 stycznia. – Access mode : <http://www.rp.pl/Gospodarka/301019995-Ukraina-wstrefie-wolnego-handlu.html>.

Стаття надійшла до редколегії 10.06.2018

Прийнята до друку 01.09.2018

**IMPACT OF THE FREE TRADE AREA AGREEMENT BETWEEN UKRAINE AND THE EU  
ON ECO-INNOVATIVE ACTIVITIES OF EXPORTERS****Ihor Hrabynskiy, Nataliya Horin**

*Ivan Franko National University of Lviv,  
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000, tel. +38(032) 239-47-81,  
e-mail: ihor.hrabynskiy@lnu.edu.ua, nataliya.horin@lnu.edu.ua*

The structure of Ukraine's exports to the EU is estimated and the problems and opportunities for domestic exporters under the impact of the Free Trade Area Agreement between Ukraine and the EU are defined. It is indicated that trade liberalization does not allow free access to the EU market for Ukrainian exporters; Ukraine must adopt the EU legislation in the field of technical standards.

The reasons for increasing the intensity of Ukraine-EU trade, including the elimination of customs duties, the reorientation of trade flows from the Russian Federation to the EU, the growth in the purchasing power in the EU and decline in it as a result of the economic crisis in Ukraine, were determined. Particular emphasis was placed on the progress in meeting EU technical and environmental regulations.

Ukraine has the lowest position of eco-innovative efficiency in comparison with the EU members. Therefore, taking into account the negative structure of domestic exports and EU technical standards and norms, an urgent transition to a deep eco-innovative development of export industries is highly required.

The implementation of eco-innovative projects and technologies by Ukrainian producers of different sizes (small, medium, large) is analyzed. The study shows that eco-innovative activities of Ukrainian enterprises is directly related to their size: the large enterprises have large funds, produce more products, are more interested in entering the EU market, and therefore have more opportunities and needs to meet EU technical (ecological) requirements.

It is concluded that the FTA Agreement should become an additional stimulus for the eco-innovative activities of Ukrainian exporters due to the need of their meeting the European standards of quality and criteria of eco-production. The major barriers to the development of the enterprises' eco-innovative activity have been identified as the lack of capital, lack of motivation, lack of knowledge and experience, lack of technical knowledge, lack of cooperation between the research institutions and enterprises, unfavorable political, informational and social environment, corruption.

**Key words:** eco-innovative activities; exporters; eco-innovations; Ukraine-EU association agreement; Free Trade Area Agreement between Ukraine and the EU.